

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ РУХУ КАДРІВ В УКРАЇНІ
ТА ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ ПОДОЛАННЯ БЕЗРОБІТТЯSTUDYING THE PROCESSES OF CITIZENSHIP IN UKRAINE
AND DEFINING THE WAYS OF SUSPENSION OF UNEMPLOYMENT

УДК 331.526

Шапа Н.М.к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
управління проектами та логістики
ДВНЗ «Придніпровська державна
академія будівництва та архітектури»**Тур О.В.**

студентка

ДВНЗ «Придніпровська державна
академія будівництва та архітектури»**Шапа Б.А.**

студент

ДВНЗ «Придніпровська державна
академія будівництва та архітектури»

У статті аналізується стан працевлаштування в Україні та динаміка руху кадрів протягом останніх 9 років. Дослідження проведено з урахуванням різних галузей діяльності та різних регіонів. Визначено головні проблеми працевлаштування, а також причини звільнення працівників. Наведено сфери діяльності, де заплановані масові звільнення. Визначено головні причини безробіття в Україні та запропоновано шляхи регулювання зайнятості працівників. Для цього виконано аналіз наукової та публіцистичної літератури, аналітичного звіту «Форсайт 2018». У результаті дослідження з'ясовано, яким чином можливо підвищити якість людських ресурсів України та забезпечити їхню конкурентоспроможність на світовому ринку праці. Методи дослідження: аналіз офіційних статистичних даних, які повідомляє Державна служба статистики України та Державна служба зайнятості України; соціальні опитування; вивчення наукової та публіцистичної літератури.

Ключові слова: зайнятість, безробіття, працівники, штат, населення, скорочення кадрів.

В статті анализируется состояние трудоустройства в Украине, а также динамика движения кадров в течение последних 9 лет. Исследование проведено с учетом различных сфер деятельности и разных регионов. Определены главные проблемы трудоустройства, а также причины увольнения работников. Названы сферы деятельности, где запланированы массовые увольнения. Определены главные причины безработицы в Украине и предложены пути регулирования занятости работников. Для этого выполнен анализ научной и публицистической литературы, аналитического отчета «Форсайт 2018». В результате исследования выяснено, каким образом возможно повысить качество человеческих ресурсов Украины и обеспечить их конкурентоспособность на мировом рынке труда. Методы исследования: анализ официальных статистических данных, которые сообщает Государственная служба статистики Украины и Государственная служба занятости Украины; социальные опросы, изучение научной и публицистической литературы.

Ключевые слова: занятость, безработица, работники, штат, население, сокращение кадров.

The article analyzes the employment situation in Ukraine. Official data on the number of full-time employees is calculated and their percentage in the total population as of April 1, 2019 is calculated. The number of informally employed persons and those types of activity where they work most often are determined. As a result of the comparison of the number of dismissed and employed workers in the country as a whole during the last 9 years, it has been found that the number of the first was always higher. Areas of activity are defined where the most frequent was a reduction of staff and an increase in employees. The regions of Ukraine are comparatively smaller in terms of reducing the number of employees, which has led to the refutation of the idea of the leadership of the western regions in this phenomenon. The main problems of employment are determined, as well as the reasons for the dismissal of employees. Areas of activity where mass layoffs are planned are outlined. It identifies the main causes of unemployment in Ukraine and suggests ways to regulate the employment of workers. The analysis of scientific and journalistic literature, the Forsyth 2018 analytical report, was carried out for this purpose. As a result of the study, the main objectives were identified, the solution of which can not only reduce unemployment in Ukraine, but also significantly improve the quality of human resources in Ukraine and ensure their competitiveness in the global labor market. These include: the revival of the economy and industry and, as a result, the creation of new jobs and the reduction of employment imbalances in regions and areas of activity; creation of conditions for the release of the economy from the "shadow"; promotion of entrepreneurial activity; improving the quality of training specialists by improving the content and methodology of training, as well as increasing the prestige of the teacher's profession, the activities of the scientist; reducing the gap between education, science, entrepreneurial activity. Methods of research: analysis of official statistics, reported by the State Statistics Service of Ukraine and the State Employment Service of Ukraine; social polls; review of scientific and journalistic literature.

Key words: employment, unemployment, employees, state, population, staff reduction.

Постановка проблеми. У сучасних умовах функціонування багато підприємств під впливом негативного фінансово-економічного становища в Україні вимушені скорочувати загальноорганізаційні витрати, що відбувається за рахунок скорочення штату працівників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему зайнятості та безробіття вивчали багато вчених, таких як Н.В. Волкова [1], Л.С. Мельничук [2], Ю.В. Машика [3], Л.Г. Ярова [4], О.В. Полуякова [5], однак натеper вона залишається актуальною та потребує подальшого вирішення.

Постановка завдання. Виникає необхідність ґрунтовно проаналізувати стан та динаміку вивільнення працівників з урахуванням різних регіонів та різних галузей діяльності, а також виявити головні

причини безробіття (скорочення штату) та визначити можливі шляхи покращення цієї ситуації.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Спочатку проаналізуємо стан працевлаштування в Україні. За даними Державної служби статистики України [6], кількість штатних працівників станом на 1 квітня 2019 р. становила 7517 тис. осіб, це 17,85% від загальної чисельності населення. Згідно з основними показниками ринку праці [7] у 2018 році з 17 939,5 тис. економічно активного населення займалися трудовою діяльністю 16 360,9 тис. осіб, що становить понад 90%. Кількість неформально зайнятих віком від 15 до 70 років становить 3541,3 тис. осіб, що відповідає 21,6% від загальної кількості зайнятого населення. У тому числі працювали за наймом 1678,1 тис. осіб (12,2%), а не за

наймом – 1863,2 тис. осіб (71,9% від загальної кількості зайнятого населення відповідного статусу) [6].

Серед видів економічної діяльності найбільш поширеною неформальна зайнятість була у сільському, лісовому та рибному господарствах (43%), в оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів (18%), а також у будівництві (16%). Але згідно з даними Державної служби зайнятості [7] рівень безробіття скоротився з 9,5% економічно активного населення за 2017 рік до 8,8% за 2018 рік. Але насправді невлаштованих працівників в Україні набагато більше. Адже, за даними Держслужби зайнятості, майже 122 тисячі українців перебувають у неоплачуваних відпустках, а 430,6 тисяч переведені на неповний робочий день. За даними Державної служби статистики [6], за минулий 2018 рік звільнилися або були звільнені 31,6% від середньооблікової кількості

кості штатних працівників, а прийнято на роботу – 29,2%. Таким чином, кількість офіційно працюючих людей в Україні зменшилася на 2,4%. Якщо проаналізувати динаміку руху кадрів, порівнюючи кількість прийнятих працівників та звільнених за дев'ять років (рис. 1), наочно бачимо, що кількість останніх завжди переважала.

Якщо говорити про сфери зайнятості, то за 2018 рік суттєві зміни відбулися в галузях, які зображені на рис. 2.

Що стосується регіонів, то рекордсменом зі скорочення чисельності працівників виявився Київ. За 2018 рік працюючих стало на 24,2 тис. осіб менше порівняно з 2017 роком, що відповідає 1,86%. Практично кожен другий був звільнений через скорочення кадрів. Для порівняння: у багатьох регіонах скорочення постійних працівників становило 2-3%. На другому місці зі скорочення числа

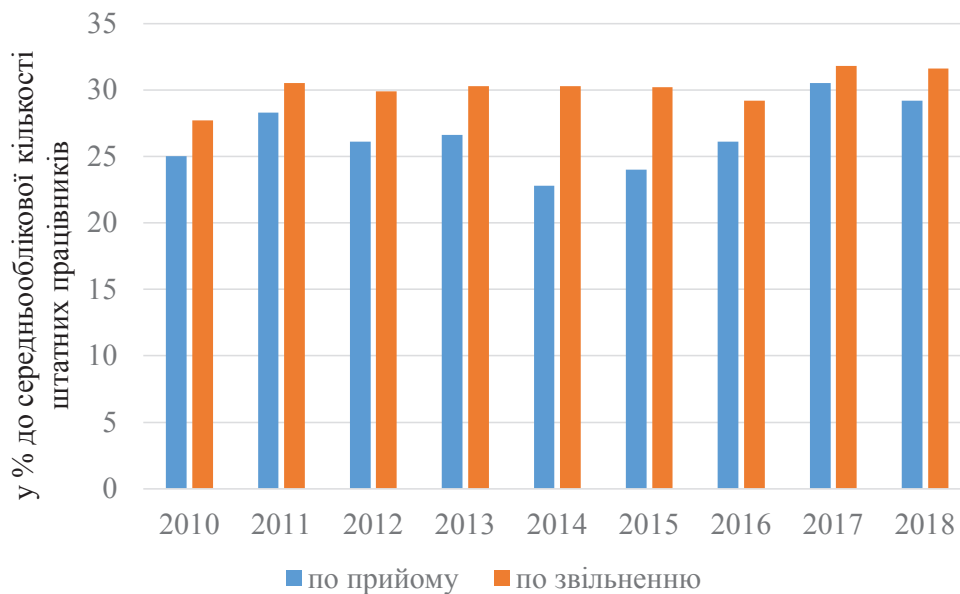

Рис. 1. Динаміка руху кадрів в Україні за 2010-2018 рр.

Джерело: побудовано на основі [6]

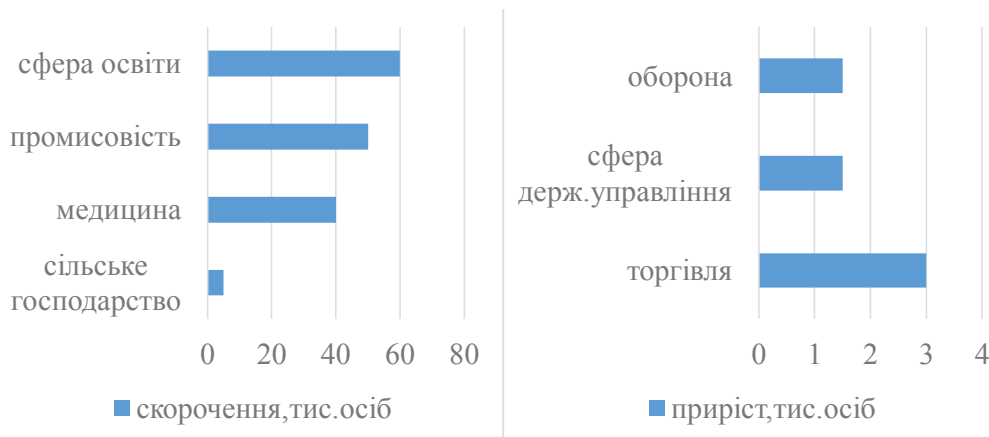

Рис. 2. Сфери зайнятості, в яких відбулися зміни

Джерело: побудовано на основі [7]

працівників опинилася промислова Дніпропетровська область – звільнилося 20 тис. працівників протягом минулого року, тобто із загальної кількості зайнятих жителів області це 2%. 11,7 тис. осіб були звільнені за скороченням кадрів. Що стосується інших регіонів, значно зменшилася кількість постійних працівників в Одеській області – на 15 тис. осіб, у Львівській області таких стало на 13 тис. осіб менше, в Донецькій – на 10 тис. осіб, що становить 2,2% від загального числа працівників. Практично не спостерігалася в минулому році плінність кадрів у Житомирській, Рівненській, Чернівецькій областях, Волинській, Кіровоградській та Тернопільській областях. А ось у Закарпатській, Миколаївській, Сумській та Чернігівській областях стало менше на 8 тис. постійно зайнятих жителів. Такі цифри спростовують стереотип, що жителі саме західних областей масово їдуть на заробітки за кордон. Втрачають працівників різні регіони.

Результати анонімних соціальних опитувань, проведених Міжнародним кадровим порталом

«HeadHunter Україна» у 2018 році, показали найпоширеніші причини для звільнення, що зображені на рис. 4.

За даними Державної служби статистики України та адміністративними даними державної служби зайнятості, протягом січня-квітня 2019 року роботодавцями було подано інформацію про заплановане масове вивільнення 52 тис. працівників. Сфери діяльності показані на рис. 5.

Аналіз наукової та публіцистичної літератури дає нам змогу визначити головні причини безробіття та сучасні шляхи регулювання зайнятості працівників в Україні.

Як пояснюють аналітики українського бізнес-ресурсу, з одного боку, в Україні є багато державних підприємств, які керуються досить неефективно, і зараз безліч вакансій там просто закриваються; з іншого – на промислових підприємствах здійснюється модернізація, автоматизуються всі процеси, в результаті відпадає потреба в робочих руках.

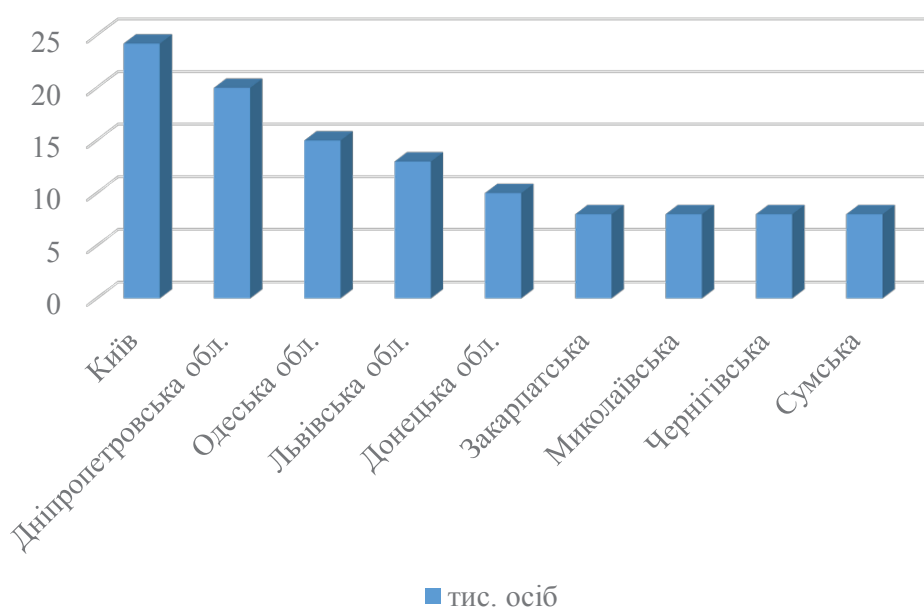

Рис. 3. Регіони, в яких відбулися суттєві зміни

Джерело: побудовано на основі [7]

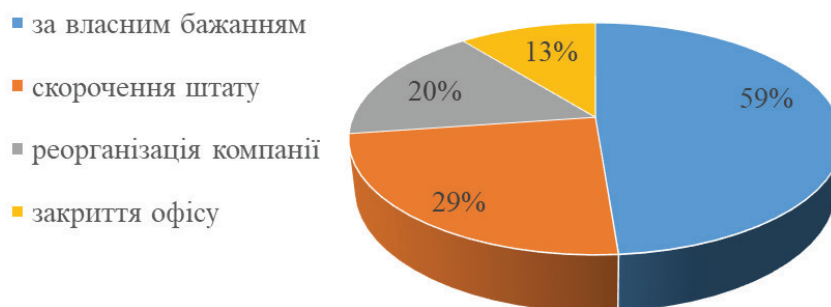

Рис. 4. Найпоширеніші причини для звільнення

Джерело: побудовано на основі [8]

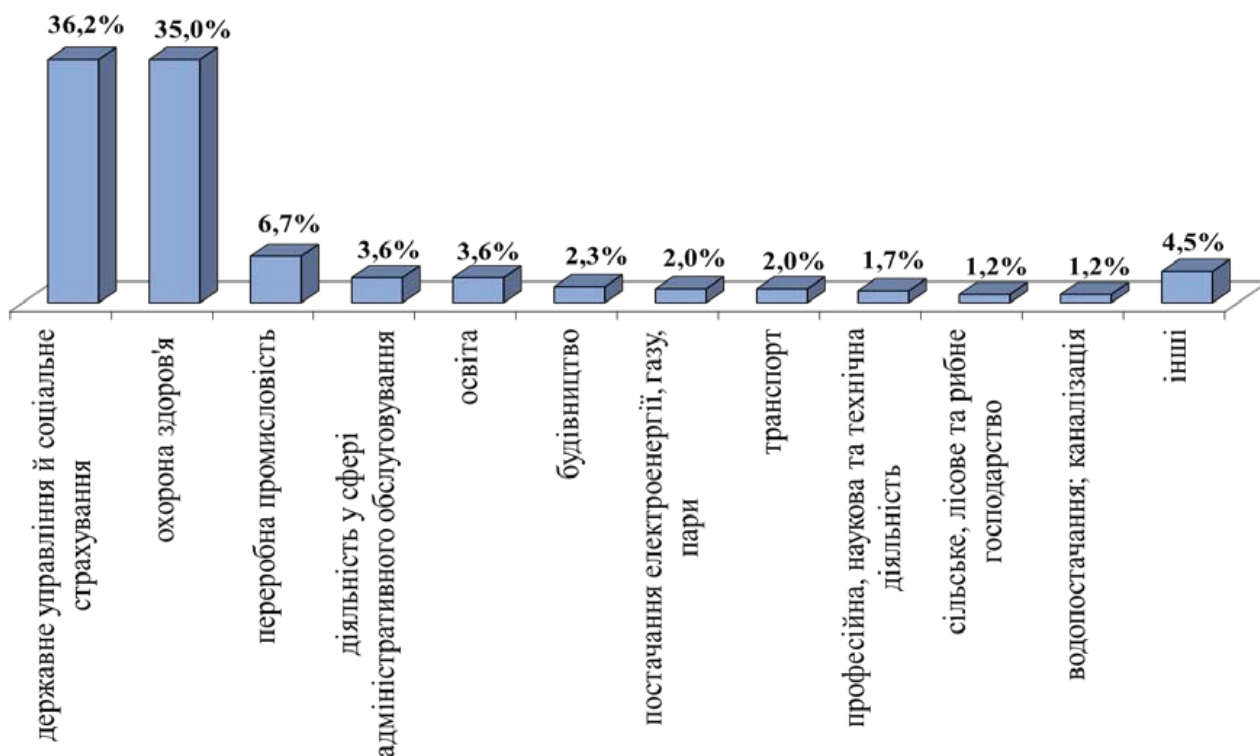

Рис. 5. Сфери діяльності, в яких було заплановано вивільнення працівників у січні-березні 2019 р.

Джерело: [7]

Як зазначають розробники «Форсайту 2018» [9, с. 8], протягом найближчих 10 років Україну чекають трансформації в напрямі автоматизації, цифровізації, роботизації, штучного інтелекту. Тому шукають технологів, інженерів, робітників. Проте ніякого протиріччя в розбіжностях між офіційною статистикою і достатком пропозицій на ринку немає. Адже йдеться просто про міграцію персоналу або відсутність збалансованості між різними спеціальностями і спробу роботодавців компенсувати плинність кадрів.

На жаль, держава поки що не стимулює формування нових робочих місць, а тільки намагається ділити вакансії, які залишилися, між пільговими категоріями населення (учасники АТО, переселенці), видаючи це за соціальний захист. Водночас влада продовжує приймати закони, які спричинятимуть розвали підприємств.

Українці, які втратили роботу в промисловості, частково починають працювати в інших сегментах, зокрема у сфері обслуговування. Але зрозуміло, що влаштуватися вдається далеко не всім. І, судячи з усього, негативні тенденції в промисловості будуть тільки зміцнюватися [11].

З метою скорочення безробіття, а також для підвищення якості людських ресурсів України, на наш погляд, доцільно формувати в процесі навчання такі вміння людей, які будуть затребувані в найближчому часовому горизонті. За даними [10] до цих умінь належать:

- 1) комплексне (системне) вирішення проблем;
- 2) критичне мислення;
- 3) креативність;
- 4) управління людьми;
- 5) взаємодія з людьми;
- 6) емоційний інтелект (уміння управляти своїми емоціями, розуміти й управляти емоціями інших людей);
- 7) формування власної думки і вміння приймати рішення;
- 8) клієнтоорієнтованість;
- 9) уміння вести переговори;
- 10) гнучкість розуму (обдумування декількох проблем одночасно і швидке переключення з однієї на іншу).

Потрібна також ґрунтовна підготовка в галузі фундаментальних природничих знань, висока професійна (інженерна) компетентність за відповідним фахом (функціональна грамотність), сучасні знання та вміння в галузі ІТ, вільне володіння діловою англійською мовою, володіння стандартами ЄС/НАТО, володіння базовими управлінськими, юридичними та економічними знаннями. На жаль, дипломованих спеціалістів в Україні величезна кількість, а конкурентоспроможних фахівців серед них, які б відповідали базовим критеріям у системі міжнародної кооперації праці, дуже мало (від 3 до 35% у різних галузях економіки) [9].

Експерти «Форсайту 2018» підкреслюють, що між спадом соціально-економічного розвитку

України й втратою якості людського капіталу є тісний зв'язок. Саме тому формування 10 вищенаведених вмінь разом з освіченістю людського капіталу (в контексті вимог системи міжнародної кооперації праці) здатні забезпечити конкурентоспроможність персоналу України і, таким чином, вивести нашу країну зі стану сировинного додатку й із групи обслуговуючих країн у групу промислових, інноваційно розвинутих країн світу.

Висновки з проведеного дослідження. Для покращення структури зайнятості в Україні потрібно насамперед вирішувати такі завдання, як: зменшення дисбалансу зайнятості по регіонах та сферах діяльності; створення умов для виходу економіки з «тіні»; заохочення підприємницької діяльності; створення нових робочих місць (за умови відродження економіки та промисловості); підвищення якості підготовки фахівців за рахунок удосконалення змісту і методології навчання, а також підвищення престижності викладача, вченого; скорочення розриву між освітою, наукою, підприємницькою діяльністю.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Волкова Н.В., Сосенкова К.Р., Карпа О.А. Проблеми тіньової зайнятості в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 5 (45). С. 525-528.
2. Мельничук Л.С. Основні проблеми зайнятості населення України. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія» Серія «Економіка»*. 2012. Т. 189. № 177. С. 105-108.
3. Машика Ю.В. Проблеми ефективної зайнятості населення України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. № 24.2. С. 401-405.
4. Ярова Л.Г. Аналіз рівня безробіття в Україні та напрямки його подолання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 4. С. 752-755.
5. Полуяктова О.В. Проблеми безробіття в Україні. *Економіка і суспільство*. 2016. № 2. С. 31-35.
6. Демографічна та соціальна статистика / Ринок праці. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/rp/ean/ean_u/arh_osp_rik_u.htm (дата звернення 28.05.2019).
7. Аналітична та статистична інформація. Державна служба зайнятості України. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/67> (дата звернення: 31.05.2019).
8. Работаем на твою кар'єру. Міжнародний кадровий портал «HeadHunter Україна» URL: <https://hh.ua> (дата звернення: 15.02.2019).
9. Форсайт 2018: Аналіз підготовки і перепідготовки фахівців природничого і технічного спрямування, виходячи з цілей сталого соціально-економічного розвитку України до 2025 року. К. : НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», Вид-во «Політехніка», 2018. 32 с. URL: <http://wdc.org.ua/sites/default/files/WDC-IASAFORSIGHT2018-HCA.pdf> (дата звернення: 15.05.2019).
10. CBS NEWS URL: <https://www.cbsnews.com/feature/davos-2016/> (дата звернення: 21.03.2019).
11. Український бізнес ресурс URL: <https://ubr.ua/> (дата звернення: 15.03.2019).

REFERENCES:

1. Volkova N.V., Sosenkova K.R., Karpa O.A. (2017) Problemy tinovoi zainiatosti v Ukraini [Problems of Shadow Employment in Ukraine]. *Molodyi vchenyi*, no 5 (45), pp. 525-528.
2. Melnychuk L.S. (2012) Osnovni problemy zainiatosti naselennia Ukrainy [The main problems of employment of the population of Ukraine]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia» Seriya «Ekononika»*, vol. 189, no 177, pp. 105-108.
3. Mashyka Yu.V. (2014) Problemy efektyvnoi zainiatosti naselennia Ukrainy [Problems of effective employment of the population of Ukraine]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 24.2, pp. 401-405.
4. Yarova L.H. (2015) Analiz rivnia bezrobittia v Ukraini ta napriamky yoho podolannia [Analysis of the unemployment rate in Ukraine and ways to overcome it.]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 4, pp. 752-755.
5. Poluiaktova O.V. (2016) Problemy bezrobittia v Ukraini [Problems of unemployment in Ukraine]. *Ekononika i suspilstvo*, no 2, pp. 31-35.
6. Demografichna ta socialjna statystyka / Rynok praci. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2019) [Demographic and social statistics / Labor market. State Statistics Service of Ukraine.]. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/rp/ean/ean_u/arh_osp_rik_u.htm (accessed 28 May 2019).
7. Analitichna ta statystychna informacija. Derzhavna sluzhba zanjatosti Ukrainy (2019). [Analytical and statistical information. State Employment Service of Ukraine.]. Available at: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/67> (accessed 31 May 2019).
8. Rabotaem na tvoju kar'jeru. Mizhnarodnyi kadrovyy portal «HeadHunter Ukraina» (2019) [We work for your career. International Human Resources Portal «HeadHunter Ukraine»]. Available at: <https://hh.ua> (accessed 15 February 2019).
9. Forsajt 2018: Analiz pidgotovky i perepidgotovky fakhivciv pryrodnychogho i tekhnichnogho sprjamuvannja, vykhodjachy z cilej stalogho socialjno-ekonomichnogho rozvytku Ukrainy do 2025 roku. (2018). [Analytical report "Forsyth 2018".]. Available at: <http://wdc.org.ua/sites/default/files/WDC-IASA-FORSIGHT2018-HCA.pdf> (accessed 15 May 2019).
10. CBSNEWS URL: <https://www.cbsnews.com/feature/davos-2016/> (accessed 21 March 2019).
11. Ukrainskyi biznes resurs [Ukrainian business resource]. Available at: <https://ubr.ua/> (accessed 15 March 2019).

Shapa Nadia

Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Management, Project Management and Logistics
Prydniprov's'ka State Academy of Civil Engineering and Architecture

Tur Elena

Student
Prydniprov's'ka State Academy of Civil Engineering and Architecture

Shapa Bogdan

Student of Faculty of Civil Engineering and Ecology
Prydniprov's'ka State Academy of Civil Engineering and Architecture

STUDYING THE PROCESSES OF CITIZENSHIP IN UKRAINE AND DEFINING THE WAYS OF SUSPENSION OF UNEMPLOYMENT

The purpose of the article. In modern conditions, many enterprises, under the influence of a negative financial and economic situation in Ukraine, need to reduce general organizational costs, which is happening in a significant case due to staff reduction. There is a need to thoroughly analyze the status and dynamics of workers' release, taking into account different regions and different sectors of activity, as well as identify the main causes of unemployment (staff reduction) and identify possible ways to improve this situation.

Methodology. The survey is based on analysis of official statistics, reported by the State Statistics Service of Ukraine and the State Employment Service of Ukraine; social polls. The analysis of scientific and journalistic literature, the Forsyth 2018 analytical report, was carried.

Results. As a result of the comparison of the number of dismissed and employed workers in the country as a whole during the last 9 years, it has been found that the number of the first was always higher. The main problems of employment are determined, as well as the reasons for the dismissal of employees. It identifies the main causes of unemployment in Ukraine and suggests ways to regulate the employment of workers.

As a result of the study, the main tasks, whose solution can not only reduce the unemployment rate in Ukraine, but also significantly improve the quality of human resources of Ukraine and ensure their competitiveness on the world labor market. These include: the revival of the economy and industry and, as a result, the creation of new jobs and the reduction of employment imbalances in regions and areas of activity; creation of conditions for the release of the economy from the "shadow"; promotion of entrepreneurial activity; improving the quality of training specialists by improving the content and methodology of training, as well as increasing the prestige of the teacher's profession, the activities of the scientist; reducing the gap between education, science, entrepreneurial activity.

Practical implications. The regions of Ukraine were compared in terms of reducing the number of employees, as a result of which the opinion on the leadership of Western regions in this phenomenon was disproved. The main problems of employment as well as the reasons for dismissal of employees were identified.

Value/originality. In our work we studied the process of employment in Ukraine and considered the problem of unemployment. Analyzing the labor market and the state of employment of the population in different regions and areas of activity, a number of problems were identified. The solution of these problems determines the prospects for further research in this area. In particular, the development of a strategy of providing the main clusters of the economy with competitive personnel, as well as reforming higher education in terms of improving the content and methodology of training.